

REPRESALIAT: Pere Roca i Marcet¹

En Pere Roca i Marcet² va néixer a Olesa de Montserrat el 9 d'octubre de 1895, i va morir el 31 de maig de 1981. Els seus pares, Eusebi Roca i Bayona i Filomena Marcet i Carbonell, es van casar l'any 1892, i van tenir quatre fills, dos nois –el més gran, el Josep, va morir als pocs mesos de néixer– i dues noies. El seu pare treballava a Paños Margarit, indústria tèxtil olesana, i feia de perxador³, aleshores guanyava 6 pessetes a la setmana. El Pere va aprendre aquest ofici als onze anys aproximadament, mentre treballava a la fàbrica al costat del seu pare: “Jo t'ensenyaré la tècnica, i així quan siguis gran cobraràs més que els altres perxadors⁴”.

El seu pare va morir ben jove i va deixar una vídua de 39 anys amb tres fills –aleshores el Pere tenia 15 anys i les seves germanes, 13 i 8, respectivament–. Ella, amb el marit malalt, anava a pentinar per les cases. La família té el motiu de Cal Perruquer ja que el seu pare era barber i feia perruques per encàrrec: “...era una dona de molt caràcter que havia de lluitar, que va treballar tota la vida”. Els propietaris de Paños Margarit li oferien feina a la fàbrica quan baixava la demanda de perruques. La gent rica d'Olesa, a qui ella pentinava, també van ajudar la família ja que sovint els donaven roba per a les filles: “Té unes sabates de les nenes, que a la teva nena li aniran bé”.

En morir el pare del Pere, aquest quedà com hereu amb només 15 anys; de fet era “l'home de la casa”. No li agradava la feina de la fàbrica i va voler fer de paleta. Va començar a treballar amb en Castelltort, en la construcció de l'edifici de la Central a Olesa de Montserrat. A continuació, marxà a treballar a Sabadell –on hi tenia parents– concretament a l'any 1913 –aleshores tenia 18 anys–. En produir-se la Primera Guerra Mundial hi va haver molta feina a la indústria tèxtil, ja que fabricaven roba per als soldats; és per això que aleshores es construïren moltes fàbriques i hi havia molta feina en el camp de la construcció.

A Sabadell, en Pere Roca fou un obrer reivindicatiu, ja que llavors es treballava entre 10 i 12 hores, i els obrers començaren a manifestar-se tot demanant una jornada de 8 hores. Fou aleshores quan decidí marxar a França, concretament a Sent Gaudenç, ja que en aquest país els joves eren a la guerra i es necessitava mà d'obra. Allí, ell treballà a la construcció on va aprendre la tècnica del formigó armat que empraven per a la fabricació de tines que s'utilitzarien com a contenidors de gasos asfixiants per a la guerra contra els alemanys. Quan

¹ Document realitzat a partir de l'entrevista a Carles Roca Gotsens a l'estiu del 2007, dins del projecte: *Memorial Democràtic del Baix Llobregat; de les experiències personals a l'èxit col·lectiu*. Entrevistadores: Blanca Mampel i Joana Llordella. Transcriptora: Neixé Castellano. Durada de l'entrevista: 1h:59:31. Olesa de Montserrat.

² Segons el seu fill Carles Roca, el cognom “Marcet” es coneix des del 1300, i prové de la masia de Can Marcet de Viladecavalls.

³ El perxador era qui feia el cardatge de la superfície dels teixits mecànicament en la perxa (màquina emprada en el cardatge mecànic dels teixits).

⁴ Carles Roca ens digué que l'àvia sempre explicava que l'avi cobrava una pesseta més que els altres perxadors perquè era un bon operari al qual li encarregaven les feines més delicades.

tornà cap aquí, el 1918, es va guanyar molt bé la vida ja que aquesta nova tècnica era molt innovadora i poc coneguda:

(...) va venir amb cèntims, no ric,... però, sobretot, va venir ric amb experiència de noves tècniques, quan aquí encara et dic, es treballava molt de forma antiga, molt *atrassada*.

L'any 1919 es casà amb Maria Dolors Gotsens i tingueren sis fills, dels quals en van sobreviure tres. En Pere quedà vidu als 33 anys amb tres fills petits. Una altra vegada l'àvia Filomena es va fer càrrec de la família.

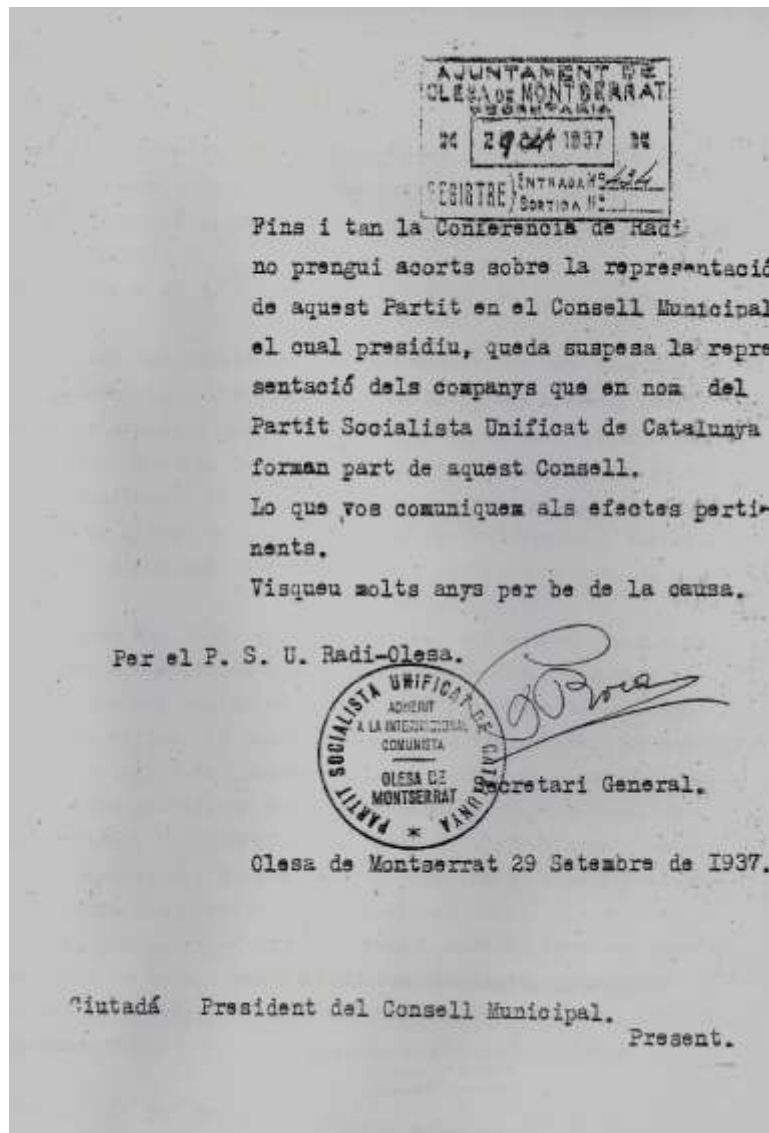

Fotografia familiar, 1947. Font: C. Roca

El nostre protagonista era militant de la CNT, però en tornar de França i iniciar el seu propi negoci, va haver de marxar d'aquest sindicat ja que era amo, i això era una contradicció. El cert és que, segons el seu fill, sempre va tenir bona relació amb els seus obrers, fins i tot en el moment en el qual no els podia pagar per alguna raó, com per exemple per no haver cobrat l'obra feta. Quan

això passava, el Pere recorria a dos companys seus que li avançaven els diners fins que ell cobrés.

En Pere Roca va ser militant del recent format PSUC⁵ a Olesa de Montserrat (l'any 1936), secretari general del mateix partit des de principis de 1937 fins al 24 de gener de 1939; també va ser membre del sindicat de la UGT des del principi de la seva creació a Olesa de Montserrat, el febrer de 1936.

Carta on firma Pere Roca com a secretari del PSUC. Font: C. Roca

⁵ Esteve Vilella va ser el fundador del PSUC a Olesa, segons ens relatà C. Roca.

En Pere es féu membre del Círcol⁶ on ocupà algun càrrec i també hi feia de traspunt a les obres de teatre.

Com a constructor, construí diversos edificis a Olesa, Capellades –la piscina– i una escola pública a Sant Andreu de la Barca. També construí l’Hospital d’Olesa de Montserrat –actualment és una residència d’avis–, tot i que aleshores no es va acabar a causa de la guerra. L’edifici més conegut fou el mercat municipal d’Olesa de Montserrat:

(...) hi va emprar per primera vegada a la nostra vila una tècnica constructiva aleshores revolucionària que provenia de França, i que s’havia utilitzat en la construcció de búnquers durant la Primera Guerra Mundial. Consistia en unir a una alçada determinada tot el perímetre de l’edifici amb ferros i formigó, de manera que es feien una mena de cinturons que lligaven completament el mur⁷.

En el relat del seu fill, veiem que en iniciar-se la Guerra Civil, va mantenir la bona relació amb els obrers, però que en alguna ocasió aparegueren les contradiccions, per exemple, quan un d’aquests el convidà a treure el Sant Sopar que presidia el menjador de casa seva i ell s’hi negà, ja que deia que era cosa de la seva mare. La imatge sempre romangué allà.

Segons el nostre informant, el seu pare lamentava les morts que es produïren a Olesa en iniciar-se la Guerra Civil:

(...) si tu mires l’estadística,...*casí* el 98% dels que van matar eren fills, tots d’Olesa, eren de dretes, eren de missa, no sé com dir-ho, oi? Però eren els amics de tota la vida. Ell hi havia jugat al col·legi, havia anat amb ells, també van fer la joventut junta i (...) tot i que hi havia el Círcol i els Salistes, molts d’aquells monàrquics alfonsins havien crescut amb ell. També molts d’ells eren clients seus o treballaven junts en la construcció d’alguna obra.

El mes d’agost de 1936 va ser un dels més sagnants a Olesa: es van assassinar 21 persones, la majoria fora del terme municipal.

El mes de setembre de 1936, en Pere Roca, juntament amb altres olesans, a més del Jutge de Pau i el secretari de l’Ajuntament, van decidir anar a buscar armes a Barcelona per fer front a les actuacions dels anarquistes. A la Generalitat van coincidir amb gent del PSUC que els donaren armes amb la

⁶ Es refereix al Centre Cultural Recreatiu Obrer, inaugurat l’any 1901. S’hi feien tota mena de balls, espectacles, teatre, cinema i s’hi representava *La Passió*. En arribar la Segona República, es va polititzar i entrà a formar part d’Esquerra Republicana de Catalunya, però les seves activitats van continuar sent recreatives i només actuava políticament en temps d’eleccions. Ajuntament d’Olesa de Montserrat: <https://www.google.es/#q=c%C3%ADrcol+cultural+recreatiu+d%27olesa> (data de l’última consulta: 7 de setembre de 2015)

⁷ Mora, Antonio : <http://relatsencatala.cat/relat/mercat-municipal-dolesa-de-montserrat/1040702> (data de l’última consulta: 7 de setembre de 2015).

condició que els membres del PSUC local s'hi impliquessin –quan els nacionals el van empresonar, a les acusacions hi constava que tenia armes:

(...) amb la denúncia que van fer contra el meu pare, que va anar a la presó després amb els nacionals, consta que va portar fusells, pistoles i bombes de mà.

Segons el nostre informant, en Pere Roca, juntament amb altres olesans, com Fèlix Figueras, Joan Jané, Esteve Vilella... van aconseguir aturar un camió que traslladava 22 persones de dretes detingudes per membres de la CNT-FAI cap a Terrassa. Van poder fer-los tornar a Olesa i que fos la Guàrdia d'Assalt l'encarregada de portar-los de forma segura a la presó Model de Barcelona on hi restaren uns mesos, salvant així les seves vides. El nombre de persones que ingressaren a la presó va ser de 19 ja que tres d'elles quedaren en llibertat sense càrrec.

L'any 1937 o el 1938⁸, la policia anà a casa seva ja que era un propietari i algú l'havia denunciat. Li requisaren una càmera fotogràfica, uns duros de plata, una pistola. Abans d'això, ja li havien requisat el cotxe, que va poder recuperar posteriorment ja que se'ls va estimbar a la carretera de La Puda. Després de l'escorcoll se'l van endur a Barcelona, on va estar retingut sis dies a la presó, fins que el van anar a rescatar membres del PSUC i la UGT d'Olesa.

En acabar la Guerra Civil, el 23 de febrer de 1939, en Pere Roca és detingut i traslladat al local de la Falange que estava situat al carrer Coscoll –a Cal Nicolau Ric– on és retingut durant uns dies. El 10 de març ingressa a la presó Model de Barcelona i uns mesos després se'l porta a la presó de Terrassa, a l'espera de ser jutjat pel tribunal militar. Finalment, el 6 de setembre el retornen a la Model. El seu fill, Carles, explicà que l'àvia va fer tot el possible per aconseguir que diferents persones de dretes avalessin el Pere per tal que no fos condemnat a mort. Gràcies a aquests avals, en Pere Roca va rebre una sentència menys dura, no com la que pretenien els seus denunciants.

⁸ En Carles Roca dubta de si van denunciar i detenir el seu pare, l'any 1937 o el 1938. Pel context –diu que el van alliberar els del PSUC i de la UGT– ha de ser l'any 1937 durant els primers mesos perquè, a partir dels Fets de maig de 1937, s'acabà la persecució dels comunistes per part dels anarquistes o dels membres del POUM.

PRISION CELULAR DE BARCELONA

Expediente procesal de Pedro Roca Maucet

M. 4

Natural de Eleva Montserrat Provincia de Barcelona
 Vecino de id. Provincia de id.
 Hijo de Eusebio y de Silvina
 Edad 43 años 7 de octubre 1895 Profesión Contratación obras
 Instrucción 2. Religión 6 H. R.
 Estado ido. Hijos 2. N.º de ellos tres
 Antecedentes _____ Ingresos por _____
 Domicilio Barcelo n.º 53 bajos

Pulgar derecho		Fórmula Dactiloscópica		Pulgar derecho	
----------------	---	---------------------------	--	----------------	---

CAUSA

Número del Sumario	Año	JUZGADO	DELITO	Fecha en que se decretó prisión	Fecha de libertad
				10-3-39	

FECHAS				VICISITUDES
Hora	Día	Mes	Año	
	10	Marzo	1939	<p>Ingresos en calidad de detenido a disposición del Ilmo Sr Auditor de Guerra con mandamiento que se uno. Se da cuenta</p> <p style="text-align: center;">Vaya El Director El Subdirector</p>

Document de l'ingrés de Pere Roca a la presó Model de Barcelona. Font: C. Roca.

PRISIÓN CELULAR DE BARCELONA

Expediente procesal de 1939 Eusebio Marcet

11.8.39 Mod. 4

Natural de Signe de Nonjolant Provincia de Barcelona
 Vecino de id Provincia de id
 Hijo de Eusebio y de Filomena
 Edad 43 Profesión Contratista de Obras
 Instrucción si Religión D. de P.
 Estado Viudo Hijos si N.º de ellos Tres
 Antecedentes P. Farrasa Ingresa por P. Farrasa
 Domicilio Progreso, 53. Gijón

Pulgar izquierdo Fórmula Dactiloscópica Barcelona - Londe Casallo 71-1 Pulgar derecho

CAUSA

Número del Sumario	Año	JUZGADO	DELITO	Fecha en que se decretó prisión	Fecha de libertad
<u>Extinto</u>	<u>4370</u>			<u>6-9-39</u>	
<u>restan</u>	<u>807</u>				
	<u>5.578</u>				

FECHAS

Hora	Día	Mes	Año	VICISITUDES
		<u>Septiembre</u>	<u>1939</u>	<u>Ingresa en calidad de detenido a disposición del Consejo de Guerra Permanente procedente de la prisión de Farrasa donde no deja requerimiento de ningún oficio de la misma y en virtud de orden del Juzgado Militar de dicha plaza que se une al ep. nº 21210 de dicho libro, se da cuenta y se ampara</u>

Document de l'ingrés a la Model procedent de la presó de Terrasa. Font: C. Roca.

El 5 de desembre de 1939, després de patir Consell de Guerra, va ser condemnat a la pena de dotze anys de presó major, "como autor de un delito de rebelión militar". Tenia 43 anys. Se l'acusa de pertànyer a "Izquierda de Cataluña, de la que fue directivo local" i de ser en el "periodo rojo" secretari de propaganda de la UGT i després secretari General, repartint armes entre els afiliats al partit d'Esquerra Republicana, tal com consta en un dels documents que ressenyem més endavant.

Pere Roca obtingué la llibertat provisional i sortí de la presó Model de Barcelona. La concessió de la llibertat condicional fou una mesura adoptada pel règim per tal de fer front al gravíssim problema de massificació a les presons. No s'ha d'entendre, doncs, com una mesura humanitària o de relaxament del sistema repressor. Podien acollir-se a la llibertat provisional aquells presos polítics que se'ls havia jutjat i tenien sentència i quedaven exclosos tots aquells que, encara que portessin temps patint les dures condicions de la presó, estaven pendents de judici.

La Llei del 4 de juny de 1940 establia que la llibertat condicional anava destinada a aquelles persones que tinguessin penes inferiors a sis anys i un dia. S'encetà, a partir d'aquest moment, tota una legislació que regulava les condicions per accedir a la llibertat condicional i que el règim anava publicant i modificant a mesura que la situació s'aggravava pel gran nombre de detinguts a les presons, als camps de concentració i també pel col·lapse provocat pel nombre d'expedients incoats⁹.

Més endavant, la Llei de l'1 d'abril de 1941 fixà que el anys de condemna no superessin els 12 anys¹⁰ –quedaven exclosos els que tenien dotze anys i un dia. Aquesta llei però, introduí el desterrament a 250 km. En Pere Roca es va acollir a aquesta llei per sortir de la presó, però no va poder tornar al poble i se'l va desterrar a Saragossa.

⁹ "Totes les presons van patir excés de reclusos. Entre 1939 i el 1942, per la presó Model de Barcelona van passar, com a mínim, 35.000 reclusos, segons indica Martí Torrent, l'inspector eclesiàstic de presons. Així, la presó del Cànem, que va funcionar fins al març del 1942, va arribar a albergar, en determinats moments, 11.000 detinguts. El Camp d'Horta, que es va tancar a finals del 1939, va acollir unes 5.000 persones (...), en la presó Model de Barcelona hi havia unes 15.000 persones durant els primers mesos de l'ocupació militar de Barcelona. Ja en el mes de juliol del 1942, s'agrupaven gairebé 6.500 presos; a la quarta galeria es comptabilitzaven 1.165 presoners, la qual cosa significava que a cada cel·la de 12m² convivien –malvivien–, 9 persones". J. CORBALAN. *Justícia i no venjança. Els executats pel franquisme a Barcelona (1939-1952)*. Col·l. El Tinter, núm. 83. Cossetània edicions. Valls 2008. Pàg. 52.

¹⁰ "Posteriorment, la Llei del 30 de març de 1943, establí que el temps de condemna per obtenir llibertat condicional fos inferior a 20 anys. La llei del 9 d'octubre de 1943 establí l'indult total i la llei del 9 d'octubre de 1945 decretà la prescripció dels delictes que no haguessin estat de sang. No va ser fins a l'any 1969 que es van abolir tots els fets derivats de la guerra". J. RECASENS LLORT. *La repressió franquista a la Ribera d'Ebre (1938-1945)*. Col·l. El Tinter, núm. 43. Cossetània edicions. Valls 2003. Pàg. 28

Aquestes mesures reduïren el nombre de presos. Com assenyala Ricard Vinyes¹¹:

La masificación carcelaria de guerra disminuyó. A ello, habían contribuido los indultos, pero también los fusilamientos, las muertes derivadas de las condiciones higiénicas, la movilidad, el maltrato generalizado y persistente y el desamparo sanitario desempeñaron también un papel nada soslayable en el descenso de la población penitenciaria hasta los años cincuenta.

Per a obtenir la llibertat condicional, les persones necessitaven un informe favorable emès per les autoritats locals: alcalde, cap local de FET y de las JONS i la Guàrdia Civil. Si els informes eren desfavorables no es podia sortir de la presó. També eren les forces vives locals qui proposaven si el penat podia tornar o no al poble, o si se'l desterrava a una distància de més de 250 km. L'any 1945, segons el ministeri de Justícia, hi havia al conjunt de l'Estat unes 300.000 persones en aquest règim de llibertat vigilada¹².

Des de dins de la presó, els condemnats també havien de fer mèrits per aconseguir sortir-ne. S'havia de mostrar, en tot moment, que s'havien allunyat del "peligro rojo", per això les persones havien de superar els exàmens de cultura general i de religió catòlica que es feien a la presó i mostrar una bona actitud si volien obtenir la llibertat condicional. Una altra possibilitat era la "redempció de penes pel treball", que es podia realitzar dins de la presó –fent de cuiner, barber, metge, oficinista, serveis de neteja, etc. o a l'exterior, on els penats eren destinats lluny del centre penitenciari per treballar en la construcció d'obres públiques, reconstrucció de zones malmeses per la guerra i també en les empreses privades–. En el cas que el règim destinés presoners a treballar a empreses privades, aquestes havien de pagar el salari estipulat, que era per sota del preu de mercat. La redempció de penes pel treball va ser establerta amb el Decret del 9 de juny de 1939, i era una condició per aconseguir la llibertat provisional. El règim franquista va mantenir aquest sistema de treball forçat per les possibilitats que li oferia de disposar de mà d'obra barata per portar a terme la construcció d'infraestructures. Amb dos dies treballats, els penats podien reduir un dia de condemna i a partir de 1942, per cada dia treballat podien redimir un dia¹³. Aquesta via era tancada als comunistes, anarquistes i maçons.

¹¹ Ricard VINYES: *El universo penitenciario durante el franquismo*, a C. MOLINERO, M. SALA y J. SOBREQÜÉS, eds. "Una inmensa prisión. Los campos penitenciarios y las prisiones durante la guerra civil y el franquismo". Ed. Crítica. Barcelona 2003, pàg. 162.

¹² DE RIQUER Borja i CULLA. Joan B, "El Franquisme i la transició democràtica, 1939-1988" a: P. VILAR (dir). *Història de Catalunya*, Vol. 7. Barcelona. Edicions 62, 1989. Pàg. 88

¹³ "El sou que rebia cada pres fou de dues pessetes el dia, de les quals 1,50 quedaven a compte de la manutenció. Els 50 cèntims restants es lliuraven al pres al final de la setmana. 4 pessetes el dia si el pres estava casat –sempre que fos per l'Església– i a una pesseta més per cada fill menor de 15 anys que tingués". Dueñas, Oriol. *Els destacaments penitenciaris*. Solé Sabaté, J.M. (dir): "El franquisme a Catalunya (1939-1977). La repressió franquista. Vol. 5, Edicions 62. Barcelona, 2007, pàg. 66.

La utilització de la població penada també permetia al règim compensar el buit demogràfic provocat per la mort de milers de persones durant la guerra i que continuà amb la repressió portada a terme pel franquisme i per l'exili.

Pere Roca va ser destinat a Torelló per treballar, juntament amb tres-cents presoners més, en les tasques de neteja i reconstrucció d'aquest poble després de l'aiguat de l'any 1940, quan el fort temporal produït entre el 16 i el 20 d'octubre provocà el desbordament dels rius i deixà Torelló pràcticament arrasat¹⁴. L'aiguat es produí en un context prou difícil per a la població, poc temps després d'acabar-se la Guerra Civil, i suposà desenes de morts – 61 persones perderen la vida i 52 més resultaren ferides¹⁵– i la destrucció de fàbriques, conreus, vivendes i vies de comunicació.

Segons dades de l'Ajuntament de Torelló –que registraren els danys dels tres municipis de la Vall del Ges i Orís–, un total de 179 famílies varen perdre el seu habitatge. Hi hagueren també, 307 famílies que patiren desperfectes al seu habitatge de major o menor consideració.

Per ajudar la població de Torelló es va mobilitzar la població penitenciària¹⁶:

El 20 d'octubre arribà un batalló de soldats, el Batallón Disciplinario núm. 44, per dur a terme tasques de desenrunament, neteja de carrers i reparació de la via fèrria. Els dia 13 de novembre, arribaren 300 presoners a Torelló per dur a terme el desenrunament i neteja de la vila a canvi de reducció de penes. Varen allotjar-se al teatre Cirvianum. El local s'anomenava "Depósito de Penados de Torelló". Les penúries que passaren foren molt superiors a les ja de per si pèssimes condicions de vida de la població.

En Pere Roca formava part d'aquesta població penada que treballà a Torelló. Com que ell era constructor, aviat el feren encarregat de coordinar les tasques de reconstrucció. Això li va permetre tenir un cert marge de moviment i llibertat, encara que això al final se li girà en contra seva ja que un dia, un dels presos que treballava amb el grup que dirigia, s'escapà i li demanaren responsabilitats a ell. En Pere es va defensar davant de les autoritats militars que finalment ho deixaren córrer, però en sortir de declarar, va taral·lejar una cançó, i el sergent que l'acompanyava –el sergent Coperó, el mateix que el culpava de l'escapatòria del pres– el va acusar d'haver cantat la Marsellesa. Aquest fet li va suposar el seu ingrés a la presó de Vic, el dia 9 de desembre de 1940, en una cel·la de càstig.

¹⁴ Les zones més castigades pel fort temporal van ser les comarques d'Osona, la Garrotxa i el Ripollès i, sobretot, la Catalunya Nord.

¹⁵ El mes de gener de 1941 encara hi havia disset hospitalitzats a Vic. Un dia d'estada a l'hospital tenia un cost de 4 pessetes que assumia l'Ajuntament de Torelló. "L'aiguat de 1940. 75 anys". Exposició organitzada per l'AGRUPACIÓ D'ESTUDIS TORELLONENCS (AET) disponible a http://www.ajtorello.cat/perfil/recursos/recursos/aiguat_1940_v5.pdf. [data de consulta, 16 de febrer 2016]

¹⁶ "L'aiguat de 1940. 75 anys"... Op. cit.

DEPÓSITO DE PENADOS DE TOBELLÓ

R. S. nº 26

Tengo el honor de enviarle debidamente conducidos por la fuerza de la Guardia Civil destacada en este pueblo, para su ingreso en la Prisión del Partido de Vich los penados trabajadores PEDRO ROCA MERCET, MIGUEL SAGUES RAMON, EUSEBIO LEONART SOLARICH el primero por haber cantado la "Marsellesa" delante de la Guardia Civil, y los dos últimos por haber burlado la vigilancia durante la comunicación del día de ayer y haberse marchado a casas particulares.

Todo lo cual comunico a Vd. a los efectos oportunos.

Dios guarde a Vd. muchos años.

Torelló 9 Diciembre 1940

El Oficial de servicio.

Sr. Jefe de la Prisión de Vich.

El mes de maig de 1941, Pere Roca obté la llibertat provisional, però no pot tornar a Olesa i és desterrat a Saragossa, on troba feina de paleta. Sabem que de la presó Model de Barcelona sortiren amb llibertat condicionada, entre 1940 i 1946, més de 9000 condemnats¹⁷.

Un cop en llibertat condicional, les persones havien de presentar-se periòdicament –cada 15 dies– a l’Ajuntament, Comissaria de policia o a la Guàrdia Civil. Es volia exercir un control total sobre aquests antics reclusos. A partir de 1943, els penats dependrien de la Junta Local de Llibertat Vigilada, organisme que fiscalitzava l’actuació, certificava la bona conducta d’aquestes persones, i que en el cas d’emetre informes desfavorables, podia fer que es retornessin a la presó; a més, controlava la seva activitat, tant a la feina com a fora, i vigilava tots els seus moviments. En definitiva, eren lliures, però penats.

Abans de marxar cap al seu destí, en Pere Roca escriu una carta al director de la presó cel·lular de Barcelona demanant permís per anar a Sabadell i Olesa de Montserrat per visitar els seus familiars i poder passar uns dies amb ells abans de ser confinat a Saragossa.

¹⁷ DE RIQUER Borja i CULLA. Joan B, “El Franquisme i la transició democràtica, 1939-1988” a: P. VILAR (dir). *Història de Catalunya*, Vol. 7. Barcelona. Edicions 62, 1989. Pàg. 88

liberto

xmo Señor

Pedro Roca Marcet, en libertad condicional desde el veintidós de mayo próximo pasado a V. E. atentamente solicita:

El permiso correspondiente para trasladarse a Sabadell y Olesa de Montserrat con el fin abarcar a sus familiares, pasar unos días en su compañía y trasladarse luego a Saragosa donde tiene ope-
tado trabajo de su profesión.

Gracias que el recurrente espere alcanzar del resto proceder de V. E. que Dios guarde muchos años para el bien de la Patria.

Barcelona 1º de junio de 1944

Pedro Roca Marcet.

xmo. Señor Director de la Prisión Celular de:
Barcelona

Solicitud de Pere Roca per demanar permís per visitar els familiars. Font: C. Roca

A mitjan 1943, en Pere va poder anar a viure a Barcelona, encara que no podia acostar-se a Olesa, per això, el 15 d'agost d'aquest any, Pere Roca torna a adreçar-se al director de la presó cel·lular de Barcelona per demanar un permís mensual o trimestral per poder visitar la seva família a Olesa.

Excmo. Sr.

Pedro Roca Manet, liberto condicional
on domiciliis en esta, calle Conde del Orolto
7-1º, con todo respeto, ante V. E. acude y
expone:

Que viviendo todos sus familiares
(madre, hijos, hermanos y demás familia)
la Villa de Olesa de Montserrat, se digna
cederle un permiso mensual o trimestral,
renovable, para que sin impedimento
alguno, pueda visitarles siempre
se sus necesidades familiares lo exigen
y gracia que el recurrente expresa al
del recto proceder de V. E. cuya
de G. D. M. Q. para bien de nuestra
amada Patria.

Pedro R.

Barcelona 15 - Agosto de 1943

al Sr. Director de la Prisión Celular de

Solicitud de Pere Roca per demanar permís per visitar els familiars. Font: C. Roca

Posteriorment, el 18 de juliol de 1943 La Comisión Central de Penas proposa una rebaixa en la condemna a 6 anys i un dia.

SECRETARÍA DEL JUZGADO MILITAR ESPECIAL DE
SECCIONES DE LA PLAZA DE BARCELONA, DEL QUE ES JUEZ EL CORONEL DE
SERVICIO, D. ADOLFO ARIAS RIVAS.

CERTIFICO: Que en el procedimiento instruido a PEDRO ROCA VARGAS
se ha recibido la correspondiente propuesta de conmutación, que, copiada
literalmente, dice como sigue:—Ministerio del Ejército.—Comisión Central de Examen de Penas.—
Expediente n.º 26.123 PROPUESTA DE CONMUTACIÓN Y CERTIFICADO DE
RESOLUCIÓN DEFINITIVA PEDRO ROCA VARGAS
natural de Olesa de Montserrat de 43 años de edad, de estado viudo
y de profesión contratista. Fue condenado por sentencia de Consejo de Guerra
celebrado en la Plaza de Barcelona el 5 de noviembre de 1939
a la pena de Dos años de Prisión Mayor, con accesorias
legales, como autor de un delito de rebelión definido en el artículo 237 del Código de Justicia
Militar y sancionado en los 238, 240 y 241 del propio Cuerpo Legal.—La Comisión Provincial
de Barcelona propone en aplicación de las normas contenidas en la O. C. de 25 de
Enero de 1940 (D. O. n.º 21) que sea conmutada la referida pena por la
de 6 años y un día P. M.; el Auditor ídem.; el Capitán General
de la Región ídem.—La propuesta transcribe de la sentencia como hechos
declarados en ella que el sentenciado de Izquierda de Cataluña, de la que fue
directivo local, en el periodo rojo desempeñó el cargo de secretario
de propaganda de la U. G. T. y luego el de secretario General, reparti-
endo armas entre los afiliados al partido de Esquerza Republicana.

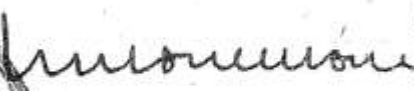
Esta Comisión Central estima que debe ser conmutada la referida
pena por la de seis años y un día de P. M. que se tendrá por
definitiva con las accesorias inherentes a ellas por estimar el caso comprendido en el n.º 9
del Grupo V de las normas anteriormente citadas

Y tomado este acuerdo por unanimidad de los miembros de la Comisión, se eleva esta pro-
puesta al Ilmo. Sr. Asesor del Ministerio del Ejército, para su vista y curso a la Superioridad.—
Madrid, 16 de Julio de 1943.—El Auditor Presidente.—El Vocal Militar.—

Pocs dies després, el Ministre de l'Exèrcit resol concedir a Pere Roca la commutació de la pena.

tinta que dice: Ministerio del Ejército, Junta Central de Examen de Penas. = El Excmo. Ministro del Ejército con esta fecha dictó resolución por virtud de la cual la pena definitiva debe cumplir el rematado es la de SEIS AÑOS Y UN DIA DE PRISION MAYOR con las accesorias de ésta. = Lo que de Orden de Su Excelencia certifica esta Comisión Central remite a V. E. para efectos de reapertura del procedimiento originario, unión al mismo presente y ejecución de su contenido, dando cuenta de su total diligenciamiento a esta Comisión. Dios guarde a V. E. muchos años. = Madrid, 29 de Julio de 1943. Secretario de la Comisión. = Firmado y rubricado. = Ilegible. = Excmo. Sr. Capitán General de la Cuarta Región Militar. = que conste y para su remisión a la Carcel Celular, libro el presente testigo con el V.º B.º de S. S.ª, en la Plaza de Barcelona, a diez y ocho de Septiembre de mil novecientos cuarenta y tres.

V.º B.º
EL CORONEL JUEZ ESPECIAL,

Document on consta la commutació de la pena a 6 anys i un dia. Font: C. Roca

El 4 de febrer de 1954, les autoritats militars de la regió, proposen la llibertat definitiva de Pere Roca

PEDRO ROCA MARCET.

FECHAS			VICISITUDES
Día	Mes	Año	
17	Agosto	1946	<p>Se une escrito del Juzgado Especial de Liquidaciones de la Plaza, interesando la residencia fijada por el titular caso de haber sido licenciado.- Se cumplimenta según minuta unida.</p> <p>VºBº: EL OFICIAL EL SUBDIRECTOR EL DIRECTOR.</p>
17	Enero	1954	<p>Propuesta de Licenciamiento. El Capitán Gál. Región, se propone al del titular para el día 8 de Marzo de 1954</p> <p>VºBº: EL SUBDIRECTOR EL jefe Neg. Región EL DIRECTOR El jefe Neg. de Servicio</p>
4	febrero	1954	<p>Licenciamiento. Previa aprobación, que se une, se procede al del titular, reuniéndose a la Junta Provincial d.V. este, certificados de libertad definitiva</p> <p>Conforme EL jefe Neg. de Servicio VºBº: EL SUBDIRECTOR EL jefe de la Oficina EL DIRECTOR</p>

Document de l'obtenció de llibertat definitiva. Font: C. Roca

Segons en Carles Roca, en iniciar-se la Guerra Civil, a Olesa de Montserrat, es van matar 39 persones que no eren d'esquerres. Als camps de concentració i presons franquistes, en van morir 44. A aquesta xifra li hem de sumar, a més, 26 olesans que van ser executats al Camp de la Bota de Barcelona, entre 1939 i 1943. Això vol dir que, si sumem aquestes dades, tenim un total de 109 morts –posem aquesta xifra seguint la transcripció del nostre informant–. Al front, a més a més, en van morir 160 (el més jove dels quals tenia dinou anys i el més gran, trenta-vuit).

Segons l'historiador Oriol Dueñas¹⁸, Olesa de Montserrat va patir com cap altra població del Baix la Llobregat la violència conseqüència de la Guerra Civil. Primer, amb la mort de 38 olesans (32 dels quals, entre el 21 de juliol i el 24 de setembre de 1936, i els altres sis, entre el 27 d'octubre i el 4 d'abril de 1937 (un d'aquests darrers, mort a Castelló, no a Olesa), víctimes de la primera repressió de la fase republicana. I després, amb l'afusellament per l'exèrcit franquista de 17 olesans més, condemnats en un simulacre de judici com a responsables directes dels assassinats i dels fets revolucionaris de rereguarda dels primers mesos de conflicte. A aquest total hi hem d'afegir 160 morts al front.

Davant d'aquest ball de xifres, hi trobem una crua realitat, que ens mostra la violència extrema que es va viure a Olesa. Un cop finalitzada la guerra, aquesta repressió perdurà –*aquesta vegada amb la cobertura disfressada de legalitat venjativa de l'exèrcit vencedor*¹⁹–, i el Pere fou un d'aquells que la patiren en ser empresonat i desterrat del seu poble.

¹⁸DUEÑAS ITURBE, Oriol: *La violència d'uns i altres. La repressió de la guerra i la postguerra 1936-1945. El cas d'Olesa de Montserrat*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2007.

¹⁹VILA, Jesús A. Ressenya sobre el llibre d'Oriol Dueñas abans citat. *Material del Baix Llobregat*, 14, pàg. 109-110, 2008.

EL NOSTRE INFORMANT

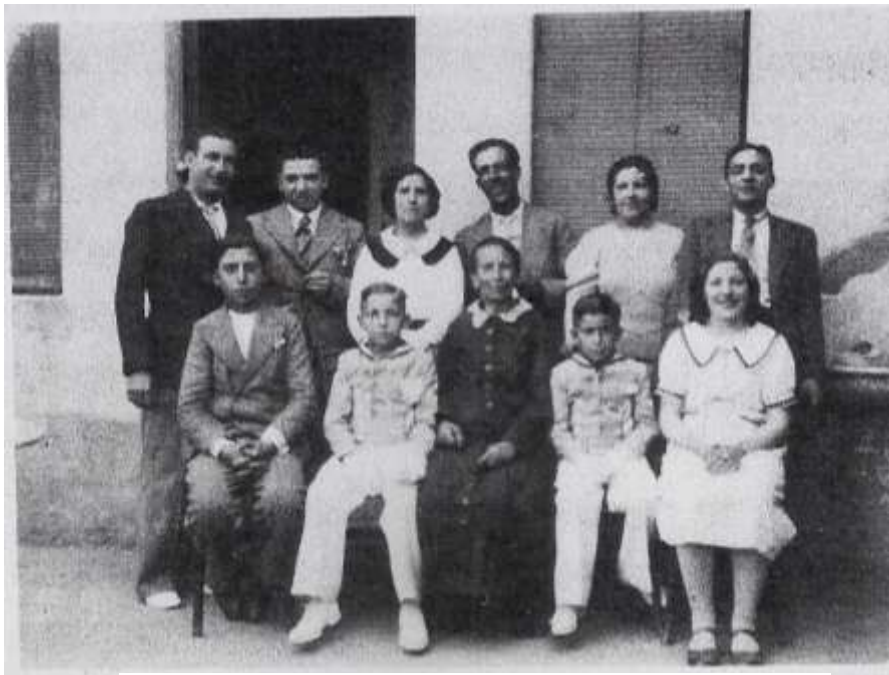
Carles Roca i Gotsens

Carles Roca va néixer a Olesa de Montserrat el 14 d'abril de 1926. Als dos anys, la seva mare va morir i ell i els seus dos germans es van quedar a càrrec de l'àvia. L'any 1955 es va casar amb Anna Milà i Fosalba. Carles Roca ha estat influenciat per les creences religioses de l'àvia i per la proximitat i ensenyaments del mossèn d'Olesa de la seva infància. Va aprendre l'ofici de sastre, professió en la qual va treballar fins que es va jubilar.

Va fer els estudis de primària a les Escoles Nacionals – en l'actualitat, Escola Montserrat. Al cap de poc temps d'esclatar la Guerra Civil, ell i el seu germà Josep M. van deixar els estudis ja que havien d'ajudar el seu pare a l'hort i a la vinya que tenien: "van ser uns anys de poc pa però de molta relació amb el pare i el meu germà.

Les Escoles Nacionals, a partir del novembre de 1936, es van convertir en caserna militar. Els soldats s'allotjaven en aquest edifici, mentre que el comandament militar ocupava l'hospital- situat al davant mateix de l'escoles. Això va fer que els nens i nenes que abans anaven a les Nacionals, fossin repartits en altres escoles i locals.

També recorda que de petit, a inicis de la República, anava al Casal parroquial, on feien teatre, passaven pel·lícules, etc.

En Josep i Carles Roca el dia de la comunió, maig 1935.
Font: C. Roca

En Carles ens recordà que el primer local on es va representar *La Passió* fou al teatre Principal²⁰ situat al carrer Clota, on avui dia és a cal Martells.

Després del seu tancament, el Teatre Principal es va convertir en una fàbrica. Font: Passionàrium

²⁰ Amb l'ajuda de molta gent del poble – sobretot d'Eusebi Roca i Rabella, padrí de l'avi patern d'en Carles, en Pau Casas, alcalde d'Olesa, i en Llorenç Cortada– i d'algunes famílies barcelonines, es va construir el que l'any 1847 s'inauguraria amb el nom de Teatre Principal. La construcció d'aquest nou teatre els permetria, a partir d'aleshores, poder representar en un lloc digne totes aquelles obres no religioses que havien estat prohibides pel mossèn i l'alcalde. <http://www.lapassio.cat/ca/de-1538-a-1850>. Data de consulta: 16 de setembre de 2015.

El nostre informant recorda que al carrer Alfons Sala hi havia La Casa del Poble, que agrupava els lerrouxistes:

(...) allà hi *havien* els republicans radicals del Lerroux, anticlericals, antiburgesos, *antitodo*. Eren molt radicals (...)

Més endavant es van integrar al Círcol, però quan els socis majoritaris arribaren a ser d'ERC, els monàrquics s'instal·laren en un nou edifici, conegut com "els salistes"²¹, situat a l'actual Anselm Clavé.

En parlar dels emigrants que hi havia a Olesa durant la República, ens comentà que no es barrejaven, i que aleshores no els deien "xarnegos" sinó "murcianos", tot i que també hi havia molts andalusos. Amb aquests, de petits, es barallaven sovint i es feien pedregades.

En Carles Roca guarda molts records de la seva infantesa i especialment d'aquells relacionats amb els fets que li van tocar de viure arran de la Guerra i de l'empresonament del seu pare.

Va fer la comunió l'any 1934, essent rector mossèn Joan Massana Rovira i vicari en Lluís Feliu. En Carles Roca recorda el dia que van assassinar en Massana²² :

El dia 24 de juliol de 1936 estàvem jugant davant del Casal amb alguns quants nanos i van arribar uns milicians de la CNT-FAI amb un cotxe on hi anava, a la part del darrere, mossèn Joan Massana Rovira (...) Alguns dels milicians van entrar a dins del Casal. Mentrestant, vaig pujar a l'estrep del cotxe per poder-lo saludar. Ell em va fer un gest amb la mà dreta, que després, amb els anys suposo que va ser una benedicció. Un dels milicians va dir que anava a la central de telèfons (al carrer Anselm Clavé, al costat del corraló, a ca la Càndida) i quan en van tornar, van marxar amb el cotxe en direcció cap a la carretera de Terrassa. Poc després el van assassinar a trets al Pla de la Mata. El cadàver el van deixar al cementiri d'Olesa.

Una altra de les persones de l'església que fou assassinada també tingué relació amb el nostre protagonista; aquest era el catequista Mariano Cuevas. Quan morí, l'àvia del Carles s'enfadà molt i el seu pare li digué que els de la patrulla (CNT-FAI) li havien pres el cotxe i que ell no els podia controlar. També recorda el cas del Cuiret, en realitat en Josep Duran, propietari del terreny que actualment és la plaça del Mercat.

El seu germà gran, en Robert, amb 18 anys, va anar al front. En Carles Roca recorda el dia del comiat: "No havia vist mai plorar el meu pare (...) era plenament conscient que potser mai més el veuria". En acabar la Guerra Civil, el règim va tornar a mobilitzar el Robert com a soldat sis anys més, primer al

²¹ Els Salistes, en realitat era el Casino Recreatiu Olesanès, edificat l'any 1922, era l'entitat de les dretes i partidaris del diputat monàrquic Alfons Sala i Argemí, d'on li ve el nom.

²² ROCA, Carles: *BIOGRAFIA de Pere Roca i Marcet i RECORDS de Carles Roca i Gotsens*. Col·lecció particular de l'autor. Olesa de Montserrat, 2012.

País Basc i després a Barcelona. En acabar, als 24 anys, va començar a treballar de paleta a Barcelona, mentre estudiava a les nits.

Quan van entrar les tropes franquistes a Olesa, el 25 de gener de 1939, ell i la seva família es van anar a refugiar a la vinya que tenien, prop de la masia de Can Matetes i Sant Jaume. Però no va ser bona pensada, ja que per allà prop hi ha la carretera que va cap a Viladecavalls i Terrassa per on passava l'exèrcit republicà en retirada, que era constantment bombardejat per l'artilleria i l'aviació franquista. A la vinya, doncs, van passar molta por.

El 23 de febrer de 1939, quan el seu pare va ser empresonat i detingut, en Carles tenia 13 anys. Té molt present el record del seu pare a la presó ja que durant dos anys, va anar cada setmana a portar-li roba i menjar. Solia anar acompanyat d'un grup d'olesans –normalment dones– que també tenien familiars a la presó. El record més amarg que té d'aquestes visites a la presó, és quan sentia els plors de desesperació dels familiars quan els guàrdies els deien que ja es podien emportar el paquet de menjar i roba que duïen per al pres perquè aquella matinada l'havien afusellat.

També recorda quan el seu pare va ser destinat a Torelló, juntament amb altres penats, ell i l'àvia el van a anar a veure per portar-li roba d'hivern i menjar. Va quedar fortament impactat en veure el trist estat en què havia quedat la població després de l'aiguat.

Amb el pare empresonat, l'àvia es va fer càrrec dels dos néts. No trobaven feina : "ser fill d'un pres roig era un estigma":

Quan van empresonar el pare ens va caure el cel al damunt. El meu germà gran va tornar a l'exèrcit, aquest cop al franquista, per complir els anys de servei reglamentaris (va estar-hi sis anys). A casa ens vàrem quedar l'àvia, que ja tenia 68 anys, el meu germà Josep Maria, que en tenia 14, i jo, amb 12 anys. Ningú ens donava feina, per ser fills d'un roig. L'àvia Filomena va aconseguir que un propietari de terres ens deixés recollir les pomes dels camps de pomers, que queien a terra i no es podien vendre. El menú durant uns mesos va ser sopa o bullit de poma, compota de poma, i de postre una poma.

En Carles es va afiliar a Unió Democràtica de Catalunya, va ser delegat del Baix Llobregat per aquest partit i regidor de l'Ajuntament d'Olesa del 1988 al 1991. En arribar la democràcia, el seu pare no va anar mai a votar i li va aconsellar que no es dedicés a la política.

L'experiència familiar el va portar a interessar-se per la recerca històrica la qual cosa l'ha convertit en historiador local autodidacta sobre la Guerra Civil i la postguerra.

L'any 1981, l'historiador Josep Maria Benet li va encarregar un estudi sobre els morts i desapareguts a Olesa de Montserrat durant la guerra i la postguerra. Actualment, coincidint amb el vuitantè aniversari de l'inici de la Guerra Civil, ha fet una revisió de les dades que va presentar en aquell moment. Gràcies a la

seva investigació podem saber que foren un total de 333 les persones mortes o desaparegudes durant la Guerra i postguerra tal com mostra la taula següent:

Persones mortes o desaparegudes durant la Guerra i postguerra a Olesa de Montserrat	
Morts al front	160
Accidents d'armes	3
Represaliats rereguarda (1936-1937)	40
Represaliats l'any 1939	25
Persones desaparegudes	41
Presons franquistes	46
Camps de concentració (9 a Argelers i 9 a Mauthausen-Gusen)	18